

Datum: 26 januari 2012
Aan: Gemeente Sliedrecht, E. Kanters en C.T. van Dijk
Van: GGD Zuid-Holland Zuid, I.G. Akkersdijk
Betreft: **Herstructurering Staatsliedenbuurt**

De gemeente Sliedrecht heeft de GGD ZHZ gevraagd aan te geven welke volksgezondheidsaspecten ten aanzien van de fysieke leefomgeving van belang zijn bij de herstructurering van de Staatsliedenbuurt. Het gaat met name om het woningbezit van woningcorporatie Tablis (428 woningen waarvan 144 eengezinswoningen en 284 duplexeenheden).

Beschikbare informatie:

- Gescand document met korte omschrijving van de buurt.
- Gezondheidseffectscreening Sliedrecht, update 2011. GGD ZHZ, december 2011.

De fysieke leefomgeving heeft op verschillende manieren invloed op gezondheid. In deze notitie zal respectievelijk ingegaan worden op de invloed van milieufactoren, de invloed op beweeggedrag en de invloed op het psychisch welbevinden.

1. Invloed van milieufactoren

Luchtkwaliteit

De milieugezondheidskwaliteit vanwege luchtverontreiniging wordt vooral bepaald door de achtergrondconcentratie (de 'deken' van luchtverontreiniging die over ons hele land en daarbuiten aanwezig is) en door de lokale bijdrage van verkeer en andere lokale bronnen, zoals bedrijven en particuliere houtstook (o.a. open haarden). Gebaseerd op de stikstofdioxide uitstoot van wegverkeer wordt de milieugezondheidskwaliteit langs doorgaande wegen in de Staatsliedenbuurt in de GES beoordeeld als matig (score 5, oranje).

Figuur 1. GES-scores wegverkeer en stikstofdioxide (jaargemiddeld), lokaal wegverkeer, situatie 2009

De beide donkergrijze lijnen markeren 100 m en 300 m afstand van de rand van de A15. Het herstructureringsgebied ligt grotendeels tussen 100 en 300 m afstand.

Geluid

De Staatsliedenbuurt wordt beïnvloed door geluid van wegverkeer op de A15, de Thorbeckelaan en de lokale wegen. Het geluidsscherm langs de A15 en de eerstelijns bebouwing langs de Thorbeckelaan en de De Savornin Lohmanlaan hebben een belangrijke afschermende werking voor het achterliggende gebied.

Figuur 2. GES-scores geluid cumulatief van alle bronnen, waarneemhoogte 4m, geluidbelastingskaarten 2006

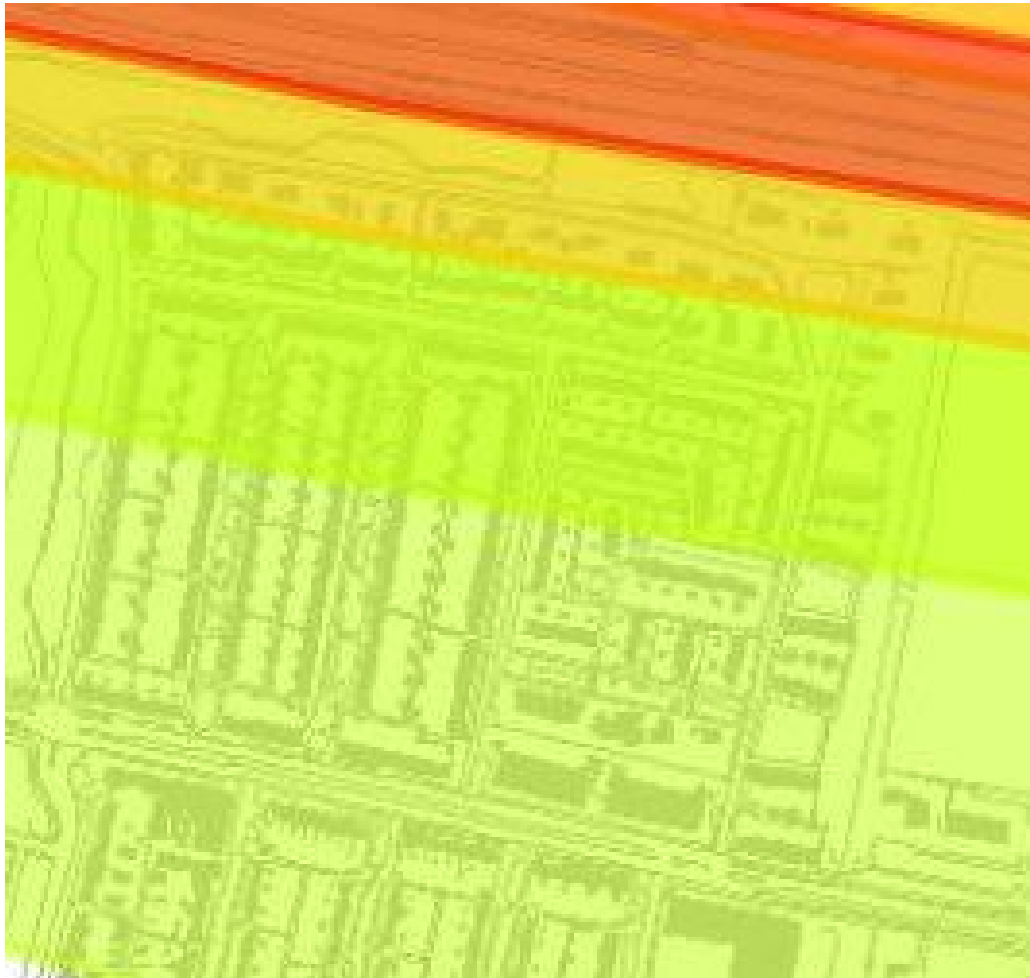

In de Staatsliedenbuurt is de milieugezondheidskwaliteit vanwege geluid van wegverkeer in het binnengebied redelijk tot goed (score 2, geelgroen tot score 1, groen) en langs doorgaande wegen matig tot zeer matig (score 4, geel tot score 5, oranje). Langs de Thorbeckelaan is deze onvoldoende (score 6, rood). Hoe hoger de score, hoe hoger het percentage bewoners dat last kan hebben van ernstige hinder en slaapverstoring. Er is geen informatie over de geluidbelasting door verkeer buiten doorgaande verbindingroutes.

Externe veiligheid

Uit de GES blijkt dat de Staatsliedenbuurt ligt binnen de invloedssfeer van het externe veiligheidsrisico door het vervoer van gevaarlijke stoffen op de A15 en de Betuweroute. Voor externe veiligheid geldt dat, anders dan bij andere milieufactoren, zolang er geen incident optreedt er geen gezondheidseffecten zijn.

Figuur 3. GES-scores A15 en Betuweroute

Invloed van milieufactoren, conclusies en aanbevelingen

Voor lucht, geluid en externe veiligheid gelden wettelijke regels bij planontwikkeling. De GGD gaat er vanuit dat deze in acht worden genomen en adviseert hierover zo nodig advies te vragen aan de OZHZ.

Lucht: De Staatsliedenbuurt ligt dichtbij de A15. De in de wet Luchtkwaliteit vastgestelde grenswaarden voor fijn stof (PM10) en stikstofdioxide (NO₂) geven niet de grens aan tussen ongezond en veilig. Afstand tot de weg is daarvoor een betere maat. Uit onderzoek blijkt namelijk dat mensen die vlak langs een drukke weg wonen een grotere kans hebben om vervroegd te overlijden aan een hart- of longaandoening dan mensen die verder van een drukke weg woonden. Ook hebben kinderen die dichtbij een snelweg wonen of naar school gaan gemiddeld meer chronische luchtwegklachten en een lagere longfunctie dan kinderen die op grotere afstand van een snelweg wonen. Deze gezondheidsrisico's zijn groter zijn naarmate de afstand tot de weg kleiner is.

De GGD ZHZ adviseert, conform het standpunt van GGD Nederland, gebaseerd op de GGD-richtlijn luchtkwaliteit en gezondheid¹, om nieuwe voorzieningen voor gevoelige groepen:

¹ RIVM. GGD-richtlijn medische milieukunde. Luchtkwaliteit en gezondheid. Rapportnr. 609330008. 2008. (<http://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/609330008.pdf>)

- niet binnen 300 meter van de snelweg te bouwen, onafhankelijk van de vraag of aan de wettelijke grenswaarden wordt voldaan.
- Het realiseren van gevoelige bestemmingen op minder dan 100 meter van de snelweg wordt sterk afgeraden.
- niet te bouwen direct (in de eerstelijns bebouwing) langs drukke wegen, waarbij 'druk' is gedefinieerd als een verkeersintensiteit van meer dan 10.000 voertuigen per etmaal.

Binnen het Besluit 'Gevoelige bestemmingen' worden woningen niet als "gevoelige bestemming" gezien. Ook in woningen nabij de (snel)weg verblijven kinderen, ouderen en mensen met een zwakke gezondheid. Kinderen brengen hier veel meer tijd door dan op school of in het kinderdagverblijf.

- De GGD vindt daarom dat naast scholen, kinderdagverblijven, bejaarden-, verzorgings- en verpleeghuizen ook woningen als gevoelige bestemming aangemerkt zouden moeten worden.

Dit advies is met name van belang als sloop en vervangende nieuwbouw wordt overwogen.

Als renovatie/herstructurering ertoe leidt dat er minder (maar kwalitatief betere) woningen overblijven en daarmee het aantal bewoners afneemt is dit over de gehele buurt genomen een verbetering voor de volksgezondheid omdat het aantal langdurig blootgestelde bewoners afneemt.

Geluid: De eerstelijnsbebouwing heeft nadrukkelijk een afschermende rol voor de rest van de buurt maar is zelf aan de straatzijde ernstig geluidbelast. Bij renovatie is bijzondere aandacht nodig voor geluidwering aan de gevel met behoud van voldoende ventilatiemogelijkheden.

Externe veiligheid: De Staatsliedenbuurt ligt in de invloedssfeer van de A15 en de Betuweroute wat betreft de kans op ongevallen met gevaarlijke stoffen. De straatjes zijn smal met veel geparkeerde auto's. I.v.m. incidentbestrijding en hulpverlening adviseert de GGD bij de herstructurering advies te vragen aan de brandweer, de GHOR en de gemeentelijke afdeling rampenbestrijding.

2. Invloed van bebouwing en fysieke inrichting op het dagelijks beweeggedrag

Mensen maken hun transportkeuze vooral op basis van de tijd nodig om van A naar B te komen. Een goede fysieke infrastructuur kan uitnodigen tot fietsen en lopen. Een goede infrastructuur voor lopen en fietsen kenmerkt zich door een veilige en korte verbinding van alle belangrijke plaatsen van herkomst (wonen) en bestemming (scholen, stations, winkelcentra e.d.). Ook is het van belang dat er fietsparkeermogelijkheden zijn op de bestemming. Uit onderzoek blijkt dat de verkeersinfrastructuur in een wijk invloed heeft op de lichamelijke activiteit van kinderen (6-11 jaar). Kinderen zijn actiever in een wijk met laagbouw, woonerven, woongebieden met autoluwe zones en gegroepeerde parkeerplaatsen. Ook aanwezigheid van oversteekplaatsen, fietspaden en trottoirs stimuleert bewegen bij kinderen. Om lopen bij ouderen te stimuleren is veiligheid belangrijk. Het is gebleken dat parken niet aantrekkelijk zijn voor ouderen wanneer er sprake is van hangjongeren, slechte verlichting of onoverzichtelijke situaties. Ook zijn hondenpoep, straatvuil, stoepjes, onregelmatige bestrating, het ontbreken van bankjes en druk verkeer barrières voor ouderen om te gaan lopen. Aanwezigheid van winkels stimuleert het bewegen juist.

In deze tijd van bewegingsarmoede is het zeer gunstig als volwassenen en kinderen dagelijks fietsen, lopen, sporten en spelen. Een weinig actieve leefstijl kan namelijk leiden tot bewegingsarmoede en het ontstaan van overgewicht. Overgewicht heeft grote invloed op de gezondheid. Zo hebben mensen met overgewicht meer kans op hart- en vaatziekten, diabetes, hoge bloeddruk, galstenen, rug- en gewrichtsklachten en bepaalde soorten kanker. Ernstig overgewicht zorgt ook voor meer kans op ademhalingsproblemen, slaapapneu, jicht, onvruchtbaarheid, menstruatiestoornissen, geboortefwijkingen, psychische en sociale problemen, en verslechtert het lichamelijk

functioneren. Bij kinderen is daarnaast ook sprake van een verhoogde kans op neurologische schade en problemen met de ontwikkeling van spieren en botten.

Het woningbezit van Tablis in de Staatsliedenbuurt kenmerkt zich door kleine rijtjes huizen, smalle straten, een woonerf, enkele groenstroken en veel geparkeerde auto's. Op het woonerf staan 3 wipkippen. Aan de noordzijde liggen enkele straten met eigendomswoningen en de A15. Aan de westzijde ligt de begraafplaats, afgescheiden door een singel met een groenstrook, wandelpad en enkele zitbanken. Aan de oostzijde ligt een sportpark, afgescheiden door een singel en bomenrij. Doordat de toegangsweg om de eenvormige woningen heen loopt en er geen doorgaand verkeer is maakt de buurt een gesloten en rustige indruk. Aan de zuidkant ligt de drukke Thorbeckelaan, met twee enkele rijbanen gescheiden door een brede middenberm, en met aan de Staatsliedenbuurt zijde een van de rijbaan gescheiden fietspad. Er zijn meerdere oversteekplaatsen met zebrapaden. Aan de overzijde van de Thorbeckelaan liggen op loopafstand een middelbare school, een park met kinderboerderij en skatebaan, en enkele buurtwinkels. Op iets verdere loopafstand ligt een winkelcentrum. Er rijdt een bus over de Thorbeckelaan.

Kortom, buiten de buurt zijn op loopafstand verschillende voorzieningen en infrastructuur aanwezig. Maar binnen de buurt is er vooral weinig ruimte, zowel in als buiten de woningen.

Aanbevelingen vanuit de invalshoek bevorderen van dagelijks beweeggedrag

- Om gebruik van de fiets te stimuleren moet deze bij de woningen als het ware voor het grijpen staan, maar ook veilig. In de huidige situatie geldt dit vooral voor de auto.
- Zorg voor veilige en aantrekkelijke loop- en fietsroutes naar scholen, winkels, park en sport- en speelgelegenheden.
- Zorg voor veilige speelruimte voor kinderen zonder overlast voor de omgeving. Sociale binding met de buurt en een gevoel van veiligheid zijn belangrijke voorwaarden voor het buiten spelen van kinderen. Onderzoek mogelijkheden van het naastgelegen sportpark en het schoolplein van de nabijgelegen school.
- Zorg dat bewoners betrokken worden bij de te ontwikkelen plannen.

3. Invloed van de fysieke leefomgeving op het psychisch welbevinden

Er is een directe relatie tussen de bebouwde omgeving en psychisch welbevinden.

Zo zorgen huisvesting van lage kwaliteit, grote woondichtheid en lawaai in de buurt voor verhoogde psychologische stress bij bewoners. Stress is een belangrijke oorzaak van het ontstaan van psychische problemen, zoals depressieve klachten.

Een groene leefomgeving bevordert het herstel van stress, stimuleert bewegen, bevordert sociale contacten en heeft een positieve invloed op de ontwikkeling van kinderen.

Inspraak, of nog beter meedenken en meebeslissen, vergroot de betrokkenheid van bewoners en daarmee de controle over het eigen leven en de eigen leefomgeving en de sociale cohesie in een wijk. Dit heeft een positief effect op gezondheid. Daarnaast kan de kennis van bewoners van het te herstructureren gebied heel nuttig zijn bij het planproces.

Aanbevelingen vanuit de invalshoek van psychisch welbevinden

- Verbeter de kwaliteit van de woningen. Let daarbij nadrukkelijk op de kwaliteit van het binnenmilieu en zorg voor voldoende en gebruiksvriendelijke ventilatiemogelijkheden
- Verlaag de woondichtheid
- Bestrijdt burenlawaai (isolatie tussen woningen, buurtbemiddeling)
- Zorg voor groene elementen in de buurt
- Bevorder het gebruik van groen in de omgeving (park, sportpark, begraafplaats) door veilige en aantrekkelijke looproutes en zitbanken. Is er ruimte voor een sociale moestuin?
- Betrek bewoners bij het planproces.